

Kulturni večer v Kopru: Je kultura temelj skupnosti ali le lep okras preteklosti?

Kulturni večer v veliki dvorani Pokrajinskega muzeja Koper.

Lucija Kavčič |
SDS, Facebook/Duo PikArt

V veliki dvorani Pokrajinskega muzeja Koper je Kulturni forum SDS 16. februarja priredil kulturni večer, na katerem so sogovorniki razmišljali o kulturi kot o prostoru dialoga in identitete ter se ozrli k spremembam, ki jih prinašajo spremenjena medijska krajina in družabna omrežja.

Gostje kulturnega večera v Pokrajinskem muzeju Koper so bili doktorica filozofskih znanosti, literarna zgodovinarica, esejistka in urednica doc. dr. Ignacija Fridl Jarc, slavistka in književnica Ines Cergol in politični komentator dr. Sebastjan Jeretič. Dogodek sta glasbeno obogatlila člana zasedbe Duo PikArt, pogovor je moderirala in vodila novinarka Lea Kalc Furlanič, ki je besedo o slovenstvu, slovenski identiteti in jeziku najprej predala dr. Ignaciji Fridl Jarc. Ta je povedala, da slovenska zgodovina teče vse od tedaj, ko nas je v skupnost povezal slovenski jezik, in to je vse od Brižinskih spomenikov, kjer je zapisana staroslovenščina, vsekakor pa od trenutka, ko nas je Slovence Primož Trubar v svojem znamenitem nagovoru »Lubi Slovenci« prepoznal kot narodno skupnost. »Tu so še vsa dolga stoletja, ko smo počasi oblikovali svojo narodno zavest, zato odločno nasprotujem sodobnim zgodovinarjem, ki dandanes poskušajo na novo pisati zgodovino Slovencev, ki naj bi se po njihovem začela nekako v 19. stoletju,« je dejala Fridl Jarčeva in

poudarila, da se je slovenstvo začelo s kulturno zgodovino in z našim slovenskim jezikom ter da si tega ne smemo pustiti vzeti. Poleg tega si ne smemo domišljati, da bo država, ki smo si jo pridobili, poskrbela za varnost slovenskega jezika in njegovo javno rabo; institucije, ki bi skrbele za to, ne pridejo več v poštev. Nasprotno, še nikoli prej ni prišlo do take stopnje ogroženosti, kot sedaj: Slovenci smo demografsko ogroženi zaradi nizke natalitete pa tudi zaradi velikega pritiska angleščine kot velikega univerzalnega globalnega jezika. Dr. Ignacija Fridl Jarc je zgrožena nad tem, da se je, kot je dejala, celo akademska stroka hlapčevsko poklonila angleščini na univerzah v 21. stoletju, čeprav imamo v digitalni dobi čisto vse možne pripomočke, da v hipu prevedemo slovensko predavanje v kateri koli tuj jezik. »Jezik mora imeti razvite vse oblike svoje pojavnosti: tako leposlovni kot pogovorni jezik, ki ga govori prebivalstvo,« je poudarila Fridl Jarčeva, ki bitko za javno rabo slovenščine v imenu Slovenske matice med vsemi drugimi institucijami pogosto bojuje kar sama.

Načelnost za slovenski jezik

Sledilo je vprašanje, kaj je slovenstvo, pospremljeno s citatom iz dnevnikega zapisa Alojza Rebule, in dr. Ignacija Fridl Jarc je odgovorila: »Slovenski narod bo obstajal, dokler bomo imeli slovenski jezik, zato ne glede na to, da smo danes že prišli do svoje države, na političnih srečanjih, kadar sem na njih prisotna, politike vedno znova opomnim, da bodo samo slovenski volivci volili slovenske politike.« Za primer, kako načelen je treba biti glede slovenskega jezika, pa je navedla slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, ki je s Slovensko matico svojčas intenzivno sodeloval in pri njej v osmih letih izdal kar deset svojih del, nato pa je zaradi formularja v hrvaškem jeziku (to se je zgodilo, ko je predsedovanje Slovenske matice prevzel Franc Ilesič, ki se je zavzemal za nek skupni južnoslovanski jezik) sodelovanje s Slovensko matico leta 1908 popolnoma in za vedno prekinil, saj ne sme biti nič pomembnejšega od osebne narodne identitete. Vsak od nas se najprej identificira s svojim maternim jezikom, ki je temelj narodne identitete, je še poudarila dr. Ignacija Fridl Jarc.

Domovinska vzgoja

Pogovor se je nato preselil na šolsko področje in gospa Ines Cergol, ki je bila veliko let tudi srednješolska učiteljica slovenščine, je spregovorila o tem, da na slovenskih šolah ni poskrbljeno za domovinsko vzgojo in tudi ne dovolj za slovensko kulturno tradicijo. V učnem načrtu za gimnazije je sicer že v prvih alinejah pri ciljih in kompetencah navedena predvsem skrb za jezik kot podstat države, vendar o domovini ni niti besede. Prav tako v nobenem berilu za osnovno šolo ni zaslediti besedi domovina in domoljubje. Predmeti, pri katerih bi bilo domovinsko vzgojo najlažje izvajati, so zgodovina, slovenščina in glasba, vendar je vse odvisno od učitelja: če učitelj premore narodno zavest, jo bo posredoval tudi učencem. Če pa je nima, so zakonsko urejeni cilji zaman. »Govorim seveda predvsem o srednji šoli oz. gimnaziji, na kateri sem delala in na kateri je bilo takega hotenja zelo malo. Rekla bi, da gre za nekakšen družbenopolitični konsenz. Ostali smo tisti učitelji, ki smo to gradili. Nekatere države domoljubje zelo sistematično negujejo, naša pač ne,« je povedala Cergolova. Zdi se, je dodala, da je danes govoriti o domovinski vzgoji in tradiciji nekaj povsem zastarelega, poleg tega pa nekateri trdijo, da to vodi v nacionalizem, oziroma na splošno kar enačijo nacionalizem in domoljubje, kar je seveda napačno. »Če si zavzet za domovino, za svoje tradicije in vse, kar dejansko ustvarja korpus identitete, si velikokrat označen kar za nacionalista. Ampak to je daleč od tega! Vrednot, kot so svoboda, enakost, človekovo dostojanstvo, solidarnost, ki so podstat prav

Dr. Ignacija Fridl Jarc je izpostavila vprašanje prepoznavanja resnice pri mladih, ki so vpeti v t. i. instant kulturo.

vsake domovinske vzgoje, naša družba pač ne priznava. In težko je v šoli vzgajati za te reči, če jih otroci in mladostniki ne vidijo okrog sebe,« je razložila Ines Cergol. Sogovorniki so se ob tem strinjali z mislijo pisatelja Alojza Rebule, ki pravi, da kultura preprosto je ali pa je ni. In če je, vsebuje vso dialoško strpnost, stik z drugimi in spoštovanje. Seveda pa je treba najprej spoštovati svoje, če želimo potem spoštovati tudi tuje.

Površinsko razumevanje

Pogovor o slovenskem jeziku se je nadaljeval z vprašanjem Cergolovi, kakšna je bila raven slovenskega knjižnega jezika dijakov na začetku in kakšna ob zaključku njene učiteljske službe. Cergolova je dejala, da se je proti koncu večkrat celo začudila katerega izmed dijakov, kako se je sploh znašel na gimnaziji: »A dobimo pač 'material', ki ga je treba oblikovati. Srednješolski učitelji velikokrat govorimo, da osnovna šola ne naredi tistega, kar bi morala, to je, da bi vsak otrok vsaj do petega razreda znal oblikovati svojo misel in jo zapisati. Nasploh imam občutek, da je raven slovenskega knjižnega jezika na vsakih deset let radikalno padla. Predvsem razumevanje je vse bolj površinsko in površno. Že pred dvajsetimi leti se je začelo: gimnazijci nenadoma niso razumeli vsakdanjih slovenskih besed. Govorim o slovenskih dijakih, ne o tujcih.« Cergolova vidi v tem vse večji problem in se včasih pošali, da se je krog razvoja jezika ustavil oziroma spet prihaja na svoje izhodišče, h krikom, k mimiki in h gestam, saj se mladi ne znajo več izražati oziroma je njihov jezik tako osiromašen. In če je na začetku obstajala slikovna pisava, iz katere so se razvile vse druge, smo danes spet na istem, ko si otroci dopisujejo na socialnih omrežjih – kraljujejo znaki in emojiji.

Slovenščina na univerzah

Sledil je odziv Dr. Ignacije Fridl Jarc na informacijo, da na Fakulteti za družbene vede UL marsikatera predavanja izvajajo kar v angleščini, študenti pa nato ▶

- ▶ izpit opravljajo prav tako v angleščini; tisti, ki prihajajo iz bivših republik nekdanje Jugoslavije, pa lahko izpite opravljajo kar v svojem jeziku. Fridl Jarčeva se je ob tem vprašala, kaj počne pristojni inšpektorat na ministrstvu za kulturo: »Kje so inšpekcijske službe, ko se krši ustava, saj je prav z ustavo določena obvezna raba slovenskega jezika na univerzah. Kaže, da se dogaja neka balkanska hegemonizacija, ki poskuša v naš prostor vpeljati kulturo, ki nam nikakor ni blizu, ter si prisvajati politično moč tudi preko izobraževalnih in kulturnih institucij. Gre za načrtno prilaščanje in ne vem, kako dolgo bomo Slovenci, kot pravi Cankar, za hlapce rojeni, to spremljali s sklonjeno glavo, misleč si, samo da je meni dobro. Sprašujem se tudi, kje so se izobraževali ti profesorji, ki ne razumejo, kako zelo pomembna je dosledna raba slovenskega jezika tudi zanje in za prihodnje slovenske akademske generacije.«

Resnica in »instant kultura«

Dr. Ignacija Fridl Jarč je izpostavila še problem resnice; mladi so namreč vpeti v »instant kulturo«, kar je bistveno zmanjšalo njihove jezikovne in vse druge sposobnosti. Oddaljenost od obvladovanja jezika in vseh vrst znanja pa bo vse večja zaradi uporabe umetne inteligence, ki črpa podatke s spleta. »Ti podatki pa so pogosto lažne informacije, in tisti, ki bo imel v rokah medije in nasploh spletni prostor, bo to umetno inteligenco hranil z določenimi podatki in ti bodo prevladujoči, s tem pa bo odmik od resnice vse večji in vse nevarnejši,« je pojasnila in dodala, da je evropska civilizacija vzniknila v stari Grčiji prav iz hrepenenja po resnici, že grški filozof Platon je opozarjal, kako nevaren je odmik od resnice. V takratnih demokratičnih Atenah je vpil zoper sofiste, ki so vzgajali mlade, kako laž prodati za resnico, da bi bili v demokratični družbi tudi kot politiki učinkovitejši. Zaradi tega je prišlo v tedanji atenski družbi do zatona demokracije in podobno, pravi Fridl Jarčeva, se dogaja tudi danes z umetno inteligenco in političnim obvladovanjem medijskega prostora ter

Ines Cergol:

»Samo če učitelj premore narodno zavest, jo bo posredoval tudi učencem.«

Dr. Sebastjan Jeretič pravi, da je doseg podkastov in kratkih posnetkov danes veliko večji kot doseg medijev.

sodobnega človeka. Pri tem se postavlja vprašanje, kako v taki situaciji oblikovati, vzgajati kritičnega državljana, ki bo znal presojeti, kaj je resnica, in se mogel odločati v korist slovenskega naroda in družbe. Ines Cergol je nato s poslušalci delila svoje izkušnje z dijaki, s katerimi se je tudi veliko pogovarjala, saj se opazila, da jim prav pogovora zelo manjka. Dejala je, da če ni dialoga, potem je težko privzgojiti kar koli, kaj šele identiteto: »Treba se je pogovarjati in biti jasen zgled.«

Zaton medijev

Mediji so danes problem celotnega zahodnega sveta, ne le v Sloveniji, pa meni dr. Sebastjan Jeretič. Mediji so zgradili moderno javno skupnost in javno mnenje, moč v demokraciji pa ima tisti, ki javno mnenje oblikuje. Dr. Jeretič je zastavil vprašanje, kako biti aktiven državljan v tako kompleksnem svetu, kot je danes, in opozoril, da po dostopnih podatkih niti 100.000 ljudi v Sloveniji politike ne spremlja, če pa jo, to pomeni, da okoli trikrat na teden pogledajo kakšna poročila. To pomeni, da drugi ljudje sprejmejo, oblikujejo odločitve, koga bodo volili, na podlagi nečesa drugega. Pred petnajstimi leti so bili ključno orodje vpliva mediji, danes pa imajo različni podkasti dosti večjo moč. »Spremenil se je filter za oblikovanje moči skozi javno mnenje. Slovenski mediji so danes politično angažirani, nevtralnih ni, najdeta se mogoče eden ali dva, ki sta še odgovorna, RTVS ni več medij,« je bil oster Jeretič. Ob tem je omenil cenzuriranje zadnje Tarče pred volitvami in dokumentarec ter omizje o nevarnosti Orbana in vzpona skrajne desnice v Evropi, ki so ju predvajali namesto Tarče.

Intelektualno razslojevanje

A problem je, meni dr. Jeretič, precej globlji; gre predvsem za vprašanje, kako bodo prihodnje generacije sposobne oblikovati misel in jo potem sporočiti skozi komunikacijo. Jezik se vedno spreminja in spreminjajo se tudi pravila, a pomembnejše je vprašanje sposobnosti kompleksnega razmišljanja. »V prihodnjih desetletjih je pred nami veliko tveganje za največje razslojevanje v zgodovini človeštva, ne socialno, pač pa intelektualno razslojevanje. Vprašanje je, ali bo čez sto let sploh

Dogodek sta glasbeno obogatila člana zasedbe **Duo PikArt**.

še kdo sposoben prebrati Heideggerja oziroma kakšno zapletenejšo umetniško delo,« je dejal. Vse se nagiba k tako velikemu poenostavljanju, da bo to nedvomno vplivalo na razvoj človeških možganov; študije na to temo že obstajajo. Prihajajo generacije, ki bodo imele drugače razvite možgane in bo morda propadel stoletja dolg poskus izobraževanja celotne skupnosti. »Tudi v zgodovini ni bilo vedno tako: bila je le peščica šolanih, drugi pa so delali in je skupnost delovala. Kako bo to izgledalo v prihodnje, ko tudi mediji, ki so odigrali svojo vlogo v moderni dobi, svoje vloge ne bodo več imeli? Danes se oblikujejo posamezniki kot mediji in imajo lahko večji domet kot televizije; kakšen kratek posnetek na Facebooku v hipu lahko doseže milijon ljudi,« je pojasnil dr. Jeretič in obenem opozoril, da je tak posnetek kratek in enostaven ter prav zato lahko problematičen, ker je iztrgan iz konteksta in ne ponuja nobenega ozadja. »Še vedno bodo v novih generacijah tudi taki posamezniki, ki bodo radi tudi brali kaj več, in upam, da bodo odnosi med enimi in drugimi v prihodnje urejeni na družbenopolitično kakovosten način,« je še dejal dr. Jeretič, zaključenemu moderiranemu pogovoru med gosti pa je nato sledila še debata s publiko. [D]

Zaupanje

Pomoč štiričlanski družini v stiski

Štiričlanska družina iz okolice Domžal s soloobveznima otrokoma se sooča z zahtevnimi življenjskimi razmerami. Mož je od lanskega leta na bolniški zaradi nezgode pri delu, gospa pa je brez zaposlitve in je prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje. Zaradi zdravstvenih težav, med drugim psihičnih obremenitev in sladkorne bolezni, je njena zaposljivost otežena. Družina se zato pogosto znajde v zaostanku pri plačilu položnic.

Z vašim darom lahko olajšate njihov vsakdan in pomagate, da v težkem obdobju ne ostanejo sami.

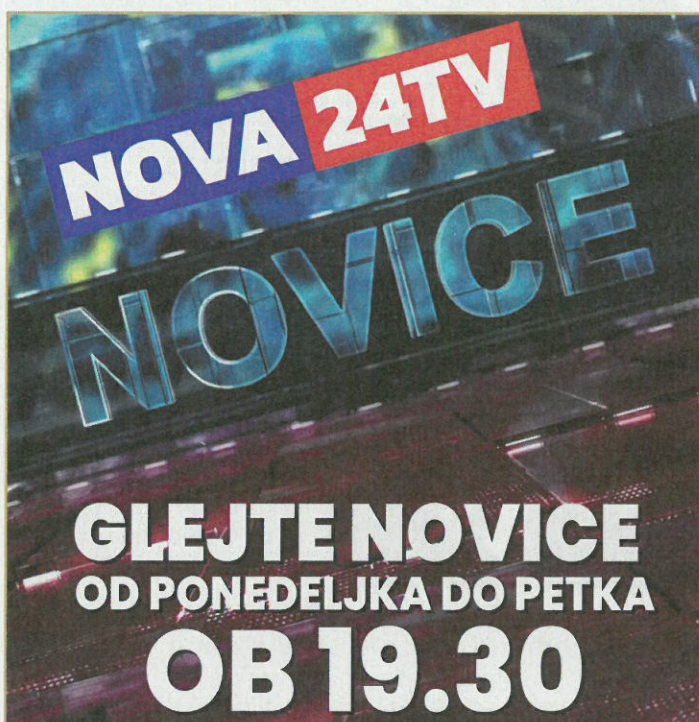
Hvala.

Pomoč lahko nakažete na tekoči račun Slovenske Karitas:

Slovenska karitas | Kristanova ulica 1, 1000 Ljubljana | TRR: SI56 0214 00015556 761 | BIC banke: LJBSI2X | Koda namena: CHAR Sklic: SI00 904 | Namen: Zaupanje

Pomagajte lahko tudi s poslanim SMS sporočilom z besedo **UPANJE5** ali **UPANJE10** na telefonsko št. 1919 in prispevate 5 oziroma 10 evrov.

Prispevajo lahko uporabniki Telekom Slovenije, A1, T-2, Telemach.

AC KRAŠNA

AVTOCENTER KRAŠNA Škocjan d.o.o.

Škocjan 22, 8275 Škocjan

07 / 384 61 00 Prodaja vozil

07 / 384 61 13 Servis vozil

RENAULT CLIO

renault.si

že za 13.990 €*
5 let jamstva*
4 leta brezplačnega vzdrževanja*

Castrol

*Ob nakupu vozila Renault Clio I Feel Slovenia TCe 90 kupec prejme popust v višini 2.800 €, 5 let brezplačnega jamstva, ki sestoji iz 2 let tovarniške garancije in 3 let podaljšane jamstva Renault oziroma do 100.000 skupaj prevoženih kilometrov, karkoli se zgodi prej in pogodbo o vzdrževanju My Revision za obdobje 4 let oziroma do 80.000 skupaj prevoženih kilometrov, karkoli se zgodi prej. Ob financiranju z Mobilize Financial Services kupec prejme še bonus ob financiranju v višini 1.500 €. Priporočena maloprodajna cena modela v akciji je 13.990 €, ni obvezujoča za pooblaščen prodajalca in že vključuje popust in bonus ob financiranju ter DDV in DMV. Pogoji akcije je sklenitev finančne pogodbe z minimalno financirano vrednostjo 8.000 € in minimalnim trajanjem 48 mesecev ter sklenitev avtomobilskega zavarovanja za čas financiranja z Mobilize Financial Services. Ponudba velja za fizične osebe od 1. 6. 2025 do 31. 7. 2025. Poraba pri mešanem ciklu: 4,1-7,8 l/100 km. Emisije CO₂: 96-136 g/km. Emisijska stopnja: EURO6DFULL. Emisijska NOx: 0,0063 - 0,0353 g/km. Vrednosti meritev porabe in emisij ustrezajo standardu meritev WLTP. Oglikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Slika vozila je simbolična. Pridružujemo si pravico do napak. Več informacij o ponudbi in pogojih nakupa je na voljo na renault.si. GA Adriatic d.o.o., Dunajska 22, 1000 Ljubljana.